

VI. Η ΡΩΜΑΪΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ (1ος αι. π.Χ. - 3ος αι. μ.Χ.)

1. Η περίοδος της ακμής (27 π.Χ.-193 μ.Χ.)

1.1. Η εποχή του Αυγούστου (27 π.Χ.-14 μ.Χ.):

► Η ισχυροποίηση της κεντρικής εξουσίας:

• Μετά τη ναυμαχία στο Άκτιο, ο Οκταβιανός απέβλεπε στην ενίσχυση της κεντρικής εξουσίας ως μέσου για την αποκατάσταση της ειρήνης και της ασφάλειας της Αυτοκρατορίας. Ωστόσο, δεν δέχτηκε το αξίωμα του δικτάτορα, αποφεύγοντας να προκαλέσει τα δημοκρατικά αισθήματα του ρωμαϊκού λαού. **Συγκέντρωσε όμως τα σπουδαιότερα αξιώματα στο πρόσωπό του.** Δημιούργησε το **συμβούλιο του αυτοκράτορα** και ακολούθησε συμβιβαστική πολιτική στην κατανομή της εξουσίας:

◆ Διατήρηση υψίστης εποπτείας της διοίκησης, της εξωτερικής πολιτικής και του στρατού, διαχείριση επιμέρους θεμάτων από συγκλητικούς και ιπείς, διοίκηση επαρχιών μαζί με τη σύγκλητο.

◆ Άσκηση της εκτελεστικής εξουσίας με τη βοήθεια αυτοκρατορικής υπαλληλικής τάξης.

◆ Έμφαση στην ανάπτυξη γεωργίας, επαναφορά αυστηρών ηθών, μέριμνα για τον εξωραϊσμό της Ρώμης.

◆ Αναγόρευση του Οκταβιανού σε **Αύγουστο**.

⇒ Κατάλυση της δημοκρατίας.

► Το πολίτευμα και οι στρατιωτικές μεταρρυθμίσεις:

• Το πολίτευμα επί Αυγούστου ονομάστηκε «**Ηγεμονία**» (**Principatus**). Στήριγμά του ήταν ο **στρατός**, ο οποίος εγκαταστάθηκε σε μόνιμες στρατιωτικές βάσεις που βρίσκονταν σε καίριες θέσεις των συνόρων (Ευφράτης, Δούναβης, Ρήνος). Στη **Ρώμη** παρέμεινε φρουρά 9.000 αντρών, που ονομάστηκαν «**πραιτωριανοί**». Αυτοί αρχικά ήταν πιστοί στον αυτοκράτορα, αργότερα όμως έγιναν επικίνδυνοι: δυνατότητα να ενθρονίζουν και να εκθρονίζουν αυτοκράτορες. Η αριθμητική δύναμη του στρατού δεν ήταν αρκετή για τη φύλαξη των συνόρων.

• Στο πολίτευμα που εγκαθίδρυσε ο Αύγουστος, εκτός από τον **αυτοκράτορα**, σημαντική εξουσία είχε η **Σύγκλητος**, και έτσι υπήρχε μια **δυαρχία**, χωρίς αυστηρό καθορισμό των αρμοδιοτήτων, με συνέπεια να δημιουργούνται προστριβές.

• Στο **ζήτημα της διαδοχής**, αρχικά επικρατούσε η θέληση του αυτοκράτορα όσο ζούσε, αλλά ο ρόλος της Συγκλήτου ήταν σημαντικός στην επικύρωση της εκλογής του νέου αυτοκράτορα.

• Η διαφορά του ρωμαϊκού αυτοκρατορικού θεσμού από αυτό των ελληνιστικών βασιλείων είναι φανερή.

1.2. Οι διάδοχοι του Αυγούστου (14-193 μ.Χ.):

• Στο ρωμαϊκό κράτος από το θάνατο του Αυγούστου (14 μ.Χ.) έως τα τέλη του 2ου αιώνα μ.Χ. κυβέρνησαν **τρεις δυναστείες αυτοκρατόρων**. Η διάκριση των δυναστειών γίνεται με βάση τους **συγγενικούς δεσμούς** μεταξύ των αυτοκρατόρων και την **περιοχή της καταγωγής** τους.

α. Οι αυτοκράτορες της πρώτης δυναστείας, της ονομαζόμενης **Ιουλιο-κλαυδιανής (14-68 μ.Χ.)**, συνδέονται με δεσμούς αίματος ή υιοθεσίας με τον Αύγουστο και κατάγονται από τη **Ρώμη**.

β. Οι αυτοκράτορες της δεύτερης δυναστείας, οι **Φλάβιοι (69-96 μ.Χ.)**, κατάγονται από **ιταλικές πόλεις** και ονομάζονται «**αστοί**».

γ. Οι αυτοκράτορες της τρίτης δυναστείας, οι **Αντωνίνοι (96-192 μ.Χ.)**, κατάγονται από τις **επαρχίες** και συνέβαλαν στην ανάπτυξή τους.

► **Η διοίκηση και το δίκαιο:**

- Οι διάδοχοι του Αυγούστου ενίσχυσαν το **διοικητικό συγκεντρωτισμό**, παρά τις αντιδράσεις της Συγκλήτου.

- Η **Ρώμη χάνει τα πρωτεία στο διοικητικό τομέα** λόγω:

1. Αύξησης του αριθμού των επαρχιακών αξιωματούχων που γίνονται μέλη της συγκλήτου.

2. Παραχώρησης του δικαιώματος του Ρωμαίου πολίτη σε πολλούς κατοίκους των επαρχιακών πόλεων.

3. Ανακήρυξης αυτοκρατόρων από τις επαρχίες.

- Στις **επαρχίες η ρωμαϊκή διοίκηση** έγινε αποδεκτή λόγω:

1. Δημιουργίας αποικιών και εγκατάστασης Ρωμαίων στρατιωτών σε περιοχές που βρίσκονταν σε ημιβάρβαρη κατάσταση.

2. Παραχώρησης του δικαιώματος του Ρωμαίου πολίτη σε όλους τους ελεύθερους κατοίκους της Αυτοκρατορίας που γενικεύτηκε με το **διάταγμα του Καρακάλλα (212 μ.Χ.)**.

- Στη **Δυτική Ευρώπη** οι περισσότερες περιοχές **εκλατινίστηκαν**.

- **2ος αιώνας μ.Χ.:** Σε όλες τις επαρχίες της Αυτοκρατορίας επικράτησαν **άνεση και ευημερία**, λόγω:

1. Οργάνωσης της αυτοκρατορίας.

2. Ισχυρού αμυντικού συστήματος.

3. Διευρυμένου οδικού δικτύου που διευκόλυνε τις μετακινήσεις.

- Οι Ρωμαίοι σταμάτησαν τους πολέμους και οι όποιες διαμάχες για την ανάδειξη των αυτοκρατόρων περιορίστηκαν στην Ιταλία. Έτσι, επικράτησε η «**ρωμαϊκή ειρήνη**» (**Pax Romana**) και η **ευνομία** για μεγάλο διάστημα.

- Η μεγαλύτερη προσφορά των Ρωμαίων στον πολιτισμό είναι το **ρωμαϊκό δίκαιο (Δωδεκάδελτος)**. Η ατελής, αρχικά, νομοθεσία σταδιακά συμπληρώθηκε με βάση τις ανάγκες των υπηκόων και τις φιλοσοφικές ιδέες των Ελλήνων. Η συμπλήρωσή της με συγκλητικά ψηφίσματα, διατάγματα πραιτόρων και αυτοκρατορικές αποφάσεις έκανε το δίκαιο πολύπλοκο και δημιούργησε την ανάγκη ερμηνειών, τις οποίες ανέλαβαν οι **νομοδιδάσκαλοι** (Σάλβιος Ιουλιανός, Γάιος).